

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Katedra divadelní vědy

Ročníková práce

**Barokní zámecké divadlo v Českém Krumlově a jeho obnova
ve 20. století**

Ak. rok 2013/2014

Zuzana Vašáková

OBSAH

1. Historie zámeckého barokního divadla	3
1.1. Počátky divadelních produkcí na zámku.....	3
1.2. První divadelní budova	4
1.3. Druhá etapa zámeckého divadla	5
1.4. Osudy divadla po roce 1945.....	7
2. Zachované původní vybavení divadla.....	8
3. Průběh rekonstrukce	10
4. Oživení genia loci.....	14
5. Závěr	17
6. Seznam pramenů a literatury	19

1. Historie zámeckého barokního divadla

Český Krumlov je místo s velmi dlouhou divadelní tradicí, jejíž počátky jsou spjaté s dvěma druhy divadelní činnosti. Českokrumlovská jezuitská kolej byla představitelkou školského divadla, divadelní produkce jsou zde datovány již od doby jejího založení v roce 1588. Z roku 1613 je doklad o existenci dřevěného divadla s pohyblivou scénou na dvoře jezuitské koleje.¹ Oproti tomu divadelní představení a slavnosti na zámku reprezentují linii šlechtických kulturních aktivit. Ačkoliv jejich počátky sahají ještě do doby, kdy panství patřilo Rožmberkům, hlavní rozvoj přišel až v 2. polovině 17. století za Jana Kristiána z Eggenbergu a jeho pokračovatelů, knížat Schwarzenbergů.

1.1. Počátky divadelních produkcí na zámku

První doklady o ojedinělých divadelních produkcích a slavnostech jsou z 15. a 16. století, z doby Rožmberků. Významně jejich počet stoupal za vlády a z iniciativy bratrů Viléma a Petra Voka na přelomu 16. a 17. století. Další významný doklad divadelní produkce je z února roku 1666, kdy se odehrálo představení na počest oslav sňatku knížete Jana Kristiána z Eggenbergu, tehdejšího majitele Krumlovského panství, a Marie Ernestiny, rozené ze Schwarzenbergu.² A právě i s osobou Jana Kristiána jsou spjaté počátky pravidelného provozování divadla v Krumlově. Kníže strávil část mládí u císařského dvora ve Vídni, jehož kulturní život se snažil napodobit na svém sídle v Čechách.

Roku 1675 se Jan Kristián rozhodl nechat vybudovat zázemí pro pravidelná konání kulturních akcí a zahájil přípravy pro stavbu divadelního sálu, který byl umístěn přímo v budově zámku. Vybral si největší, asi 25 metrů dlouhý a 14 metrů široký, Jelení sál.³ Na vybudování jeviště i hlediště dohlížel knížecí dvorní malíř Jindřich van Veerle, práce trvaly pouhých 28 dnů. Veerleho návrhy dekorací se však knížeti zdály příliš drahé, proto dal

¹ SLAVKO, Pavel. *Dvacet let obnovy zámeckého divadla na Státním hradu a zámku Český Krumlov*. In: MUSILOVÁ, Jana (ed.). *The World of Baroque Theatre: a compilation of essays from the Český Krumlov conferences 2002, 2003 / Svět barokního divadla: sborník přednášek z konferencí v Českém Krumlově 2002, 2003*. 1. vydání. Český Krumlov: Foundation of the Baroque Theatre at the Castle in Český Krumlov, 2003, str. 217.

² JAKUBCOVÁ, Alena a kol. *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. Století. Osobnosti a díla*. 1. vydání. Divadelní ústav-Academia: Praha, 2007, str. 152.

přednost konkurenčnímu návrhu Johanna Martin Schaumbergra ze Salcburku. Ten pro divadlo vytvořil 17 sad dekorací (mezi nimi byly kulisy pro dva různé sály, dvě krajiny, chrám, vesnice, město, peklo, modrý a mramorový sál, skalnatá krajina, vojenský tábor, kuchyně, trůnní sál a nebe).⁴

Začátkem května 1676 zahájilo zámecké divadlo oficiálně svou činnost. Jan Kristián natrvalo angažoval herecký soubor, který působil v jeho službách patnáct let. Jednalo se o část herecké družiny, která pocházela z Innsbrucku a od svého propuštění v roce 1665 fungovala jako kočovná společnost. Jejím principálem byl Johann Georg Göttner. Hlavní hvězdou souboru se stal Johann Valentin Petzold, který zřejmě zastával také funkci knížecího šaška a kterého kníže „zapůjčoval“ na pohostinská představení nejen spřáteleným šlechtickým rodům a příbuzným, ale také k císařskému dvoru. Pozice herců na knížecím dvoře byla mimořádná, jejich pokyny byly pro stavitele a tesaře závazné, měli na starost také najímání hudebníků, starali se o nákupy pro divadlo a sami si zajišťovali opisování textů.⁵ Eggenberské dvorní divadlo nemělo ve střední Evropě obdobu a díky zájezdům Petzolda i celé společnosti (herci hostovali např. v Salcburku, Linci, Mnichově, Ansbachu či Praze)⁶ výrazně přesáhlo regionální působení i význam.

1.2. První divadelní budova

Jan Kristián se však dlouhodobě nespokojil s již existujícím divadelním sálem a už od roku 1680 začal plánovat výstavbu samostatné divadelní budovy, do které by se přesunuly veškeré produkce. Ta byla dokončena až roku 1686. Divadlo bylo situováno nedaleko zámku a bylo pohodlně přístupné ze zámecké budovy dřevěnou chodbou přes most. Stavební plán navrhli stavitelé Jakub de Maggi a Petr Spineta.⁷ Oponu i dekorace opět

³ Dnešní Maškarní sál, který zde vznikl ve 40. letech 18. století. Pozn. ZV.

⁴ RUDINOVÁ, Bärbel. *Knížecí dvorské divadlo Eggenbergů v Českém Krumlově (1676-1691)*. In: *Divadelní revue* 2, 1997, str. 13-14.

⁵ SLAVKO, Pavel. *Dvacet let obnovy zámeckého divadla na Státním hradu a zámku Český Krumlov*. In: MUSILOVÁ, Jana (ed.). *The World of Baroque Theatre: a compilation of essays from the Český Krumlov conferences 2002, 2003 / Svět barokního divadla: sborník přednášek z konferencí v Českém Krumlově 2002, 2003*. 1. vydání. Český Krumlov: Foundation of the Baroque Theatre at the Castle in Český Krumlov, 2003, str. 218.

⁶ JAKUBCOVÁ, Alena a kol. *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. Století. Osobnosti a díla*. 1. vydání. Divadelní ústav-Academia: Praha, 2007, str. 154.

⁷ PÖMERL, Jan. *Zámecká divadla v Čechách a na Moravě*. In: *Divadelní revue* 4, 1992, str. 5.

navrhl Shaumberger, který si mezitím získal renomé u knížecího arcibiskupského dvora v Salcburku. Starší dekorace a prospekty adaptoval pro nové prostředí zřejmě Verlee, který zároveň provedl také vnější výzdobu budovy. Nově bylo vybavení divadla doplněno o nové rekvizity a stoje, např. mořské vlny.⁸

Divadlo bylo sice určeno především pro knížete Eggenberga, jeho dvůr a hosty, ale příležitostně byla umožněna návštěva představení také měšťanům. Plný divadelní provoz probíhal jen krátce, herecký soubor byl roku 1691 rozpuštěn. Důvodem bylo zřejmě velké vyčerpání knížete Eggenberga, který se musel věnovat svému úřadu ve Vídni. Po smrti Jana Kristiána v roce 1710 přešel celý eggenberský majetek na jeho manželku Marii Ernestinu, která ho vzhledem k tomu, že knížecí pár neměl potomky, odkázala svému synovci Adamovi Františkovi ze Schwarzenbergu. Podrobnější zprávy o dalších osudech a využití divadla v tomto období nemáme, pravděpodobně se ale jeho stavební a technický stav zhoršoval. Roku 1744, kdy už byl majitelem panství Josef Adam ze Schwarzenbergu, byla divadelní budova opravena pod vedením Antonia d'Augustiniho. V roce 1760 byly pořízeny dva plány, které měly sloužit jako podklad pro návrh zednického mistra Josefa Františka Fortiniho na přestavbu divadla.⁹ Přestavba však nakonec realizována a divadelní budova byla stržena.

1.3. Druhá etapa zámeckého divadla

Téhož roku, kdy došlo ke stržení staré divadelní budovy, na stejném místě začala výstavba nové. V roce 1764 byl také vybudován nový kamenný plášťový most, který nové divadlo propojil se zámekem. Nové zámecké divadlo bylo dokončeno až v roce 1767. Jeho autorem je pravděpodobně Andrea Altomont, který zde využil své zkušenosti divadelního inženýra císařského dvora. Zkušenosti z Vídně měli i malíři Johan Wetschel a Leo Merkhel, kteří vytvořili nástěnné a stropní malby, oponu i nové soubory dekorací, a Laurentius Markel, tesař, který zhotovil vnitřní konstrukce a mašinerie.¹⁰ Oba malíři se inspirovali především dílem nejvýznamnějšího scénografa a scénického výtvarníka Giuseppe Galli-Bibieny a právě

⁸ RUDINOVÁ, Bärbel. *Knížecí dvorské divadlo Eggenbergů v Českém Krumlově (1676-1691)*. In: *Divadelní revue* 2, 1997, str. 15.

⁹ BARTUŠEK, Antonín. *Zámecká a školní divadla v českých zemích*. 1. vydání. České Budějovice, 2010, str. 224.

¹⁰ SLAVKO, Pavel, FLAŠKOVÁ, Zdena. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. 3. Vydání. Český Krumlov, 1999, str. 6.

kulisy a soubory dekorací tvoří dnes nejcennější část barokního dědictví.¹¹ Soubory dekorací dokončovali až do roku 1768.

Rekonstrukce a výstavba nové budovy sice vytvořila lépe vybavený a vyspělejší prostor pro divadelní produkce, v 19. století se však situace změnila. Schwarzenbergové v této době neměli o divadelní aktivity tak velký osobní zájem jako Eggenbergové a jejich život v sobě neměl punc barokní divadelnosti, jejich hodnotami byly rodinný život a veřejná služba. V této době už na krumlovském zámku nesídlila žádná stálá herecká společnost. Pravidelnými herci tak mohli být pouze členové rodiny či jejich přátelé. Soukromá představení, ve kterých si Schwarzenbergové hráli sami po sebe, měla výrazně rodinný charakter a nebyla pravidelnou součástí jejich života. Tomuto charakteru však budova barokního divadla příliš nevyhovovala, chyběl jí soukromý a intimní ráz. Poslední rodinné představení Schwarzenbergů se v divadle odehrálo v roce 1799. Pak už rodina využívala nově zbudované divadlo na jiném ze svých zámků, na Hluboké.¹²

Po roce 1814 bylo divadlo pronajímáno místním ochotníkům nebo kočujícími společnostmi. Během 19. století se zde podle archivních záznamů odehrálo něco mezi 100 až 150 představeními (tedy průměrně asi 10-15 představení ročně).¹³ Ani trvalé přesídlení Schwarzenbergů na nově přebudovaný zámek Hluboká divadlu příliš neprospělo. Upadání zájmu postupně vedlo v roce 1898 k uzavření divadelní budovy, která již nevyhovovala bezpečnostním a protipožární požadavkům.¹⁴ Pro současný stav je důležitá skutečnost, že ani během 19. a ani v 1. polovině 20. století neproběhla žádná přestavba či stavební úprava divadla. Počátkem 20. století bylo divadlo příležitostně znovu zpřístupněno pro konání několika divadelních produkcí v letech 1903, 1906.¹⁵

¹¹ BARTUŠEK, Antonín. *Zámecká a školní divadla v českých zemích*. 1. vydání. České Budějovice, 2010, str. 227-8.

¹² ZÁLOHA, Jiří. *Divadlo eggenberské a schwarzenberské*. In: *Architekt* 8, 1999, str. 21.

¹³ SLAVKO, Pavel. *Dvacet let obnovy zámeckého divadla na Státním hradu a zámku Český Krumlov*. In: MUSILOVÁ, Jana (ed.). *The World of Baroque Theatre: a compilation of essays from the Český Krumlov conferences 2002, 2003 / Svět barokního divadla: sborník přednášek z konferencí v Českém Krumlově 2002, 2003*. 1. vydání. Český Krumlov: Foundation of the Baroque Theatre at the Castle in Český Krumlov, 2003, str. 219.

¹⁴ ZATLOUKAL, Jiří. *Divadlo za Schwarzenbergů (Zámecké divadlo v Českém Krumlově v 19. Století)*. In: *Divadelní revue* 4, 1997, str. 19.

¹⁵ HILMERA, Jan. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. In: *Zprávy památkové péče*, 18, 1958, str. 71-73.

1.4. Osudy divadla po roce 1945

Celý areál hradu a zámku Český Krumlov byl po 2. světové válce ponechán v majetku rodiny Schwarzenbergů, avšak byla zde nastolena česká správa. Tehdejší majitel JUDr. Adolf ze Schwarzenbergu začal vyjednávat s Československou republikou o převzetí schwarzenberského majetku s kompenzací za umělecké sbírky a možnost využívání některých budov. Majetek krumlovské větve Schwarzenbergů včetně uměleckých sbírek byl do vlastnictví Československa převeden v roce 1947 zákonem č. 143/1947 Sb., tzv. Lex Schwarzenberg.

Zámek byl následně zpřístupněn veřejnosti. Od roku 1958 byla zřízena na chodbě před divadlem výstava, která divadlo představovala. Vystaveny zde byly např. plány a fotografie, některé menší dekorační kusy či kostýmy. Byl připraven také plán na vytvoření samostatné expozice, která by se věnovala divadelní a hudební kultuře a která měla zahrnovat Zrcadlový sál, Maškarní sál, krytou chodbu plášťového mostu a divadlo.¹⁶ Divadlo také bylo využíváno k divadelním produkcím. V období 1958-1964 se zde konaly Jihočeské divadelní festivaly, celkem se tu během 8 let odehrálo 61 představení.¹⁷

Po roce 1966 bylo divadlo pro veřejnost uzavřeno úplně, ocitlo se v havarijním stavu. Budova měla problémy s vlhkostí, které byly zapříčiněné působením hydrogeologického podloží, zrušením původního systému větrání a vysokou návštěvností. Průměrná vlhkost celoročně dosahovala 95% relativní vlhkosti. (Za optimální relativní vlhkost pro interiéry vybavené mobiliárem je považovaná hodnota 50%, tolerovaný interval je od 45% do 60% relativní vlhkosti.) Vlhkost, podpořená přímým zatékáním do objektu, se výrazně podepsala na špatném stavu malovaných dekorací, část dřevěné konstrukce byla napadena dřevomorkou a hnilobou.¹⁸ Potřeba památky zvítězila nad potřebou divadelní a památkáři prosadili uzavření divadla, které trvalo několik desetiletí.

¹⁶ SLAVKO, Pavel, FLAŠKOVÁ, Zdena. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. 3. Vydání. Český Krumlov 1999, str. 9.

¹⁷ SLAVKO, Pavel. *Dvacet let obnovy zámeckého divadla na Státním hradu a zámku Český Krumlov*. In: MUSILOVÁ, Jana (ed.). *The World of Baroque Theatre: a compilation of essays from the Český Krumlov conferences 2002, 2003 / Svět barokního divadla: sborník přednášek z konferencí v Českém Krumlově 2002, 2003*. 1. vydání. Český Krumlov: Foundation of the Baroque Theatre at the Castle in Český Krumlov, 2003, str. 219.

¹⁸ *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. Text umělecko-historické oddělení KSSPPOP, České Budějovice 1980, nečíslováno.

2. Zachované původní vybavení divadla

To, proč je českokrumlovské divadlo tak důležitou památkou nejen z hlediska architektury, ale i pro divadelní historii, není jen samotná budova, ale především celý zachovaný fundus divadla. Ten můžeme rozdělit do několika okruhů. Jedná se o věcné soubory, které tvoří kromě budovy i jevištní technika, dekorace, kostýmy, rekvizity, osvětlovací technika, hasicí a signalizační technika. Druhou část tvoří písemné fondy - libreta, scénáře, texty, partitury, notový materiál, inventáře, účty, pokyny, korespondence a další archivní dokumentace. Poslední (a rozhodně ne nejméně důležitou) částí jsou vizuální fondy: sbírky vzorníků kostýmů¹⁹, scénických realizací, plány, portréty mecenášů, dobové poznámky a popisky na kulisách, v mašinerii atd.²⁰

Krumlovské divadlo není nejstarší zachované barokní divadlo měřeno dobou vzniku, srovnatelné s ním je o něco málo starší divadlo ve švédském Drottingholmu (dokončeno 1766). Drottingholmské divadlo má sice zachovalejší a vyspělejší techniku, ale dekorace jsou ze 70. let 18. století a jsou již ovlivněné klasicismem, zatímco Krumlov je ukázkou vrcholné podoby barokní scénografie.²¹

V krumlovském divadle se zachovalo deset kompletních kulisových souborů včetně postranních kulis a sufit. Jsou to tyto scény: les, zahrada, ulice, vojenský tábor, obležené město, přístav, měšťanský pokoj, kabinet, žalář a slavnostní sál. Některé scény byly navrhované a řešené kompletně včetně menších stojkových kulis (lodě, žralok a pásy vlnek z mořské scény, vinice s hrozny, fontána, oranžovníky a cypřiše ze zahradní scény) a rekvizit.²² Některé proměny malířů malíři Johana Wetschela a Leo Merkhela přímo vycházely z návrhů Giuseppe Galli-Bibieny (např. scéna vojenského tábora, nebo postranní sloupové kulisy pro scény sálů, které mají předobraz v návrzích nebe v Bibienově grafickém souboru „Architettura et prospettiva“), další jsou jeho dílem ovlivněné (dekorace zahrady, ulice,

¹⁹ Bohatost a nevyčerpanost těchto pramenů dokládá i nedávno vydaná monografie kolektivu autorů Jihočeského NPÚ, která se věnuje sbírce kostýmních miniatur. Viz CICHROVÁ, Kateřina, CREMONA, Vicki Ann, NOVÁKOVÁ, Lenka. *Leckteři národové: Schwarzenberská sbírka kostýmních miniatur na zámku Český Krumlov*.

²⁰ SLAVKO, Pavel, FLAŠKOVÁ, Zdena. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. 3. vydání, Český Krumlov 1999, str. 10.

²¹ HILMERA, Jan. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. In: Zprávy památkové péče, 18, 1958, str. 93-94.

²² Tamtéž, str. 74.

přístavu, kabinetu a vězení).²³ Především u vojenského tábora jsou od Bibieny převzaty motivy a tvary obléhacích strojů, které jsou totožné s jeho původními návrhy.²⁴

Všechny interiérové scény navazují perspektivou na architekturu proscénia a jevištního portálu. Tím se dosahuje plynulého přechodu mezi hledištěm a jevištěm a jejich ujednocení. Zcela to odpovídá barokní tendenci vytváření iluze a snaze vtáhnout diváka do prostoru scény a tím i do děje.²⁵

Dokonale se v divadle zachovala mašinerie, zařízení pro výměnu postranních kulis a osvětlování. Současně byly používány tři různé soubory kulis, které byly zavěšeny do posuvných rámců. Bylo možné synchronně ovládat či proměňovat všechny kulisy na scéně přes hlavní hřídel a páky umístěné pod jevištěm. Stejným systémem se ovládaly i horní sufity (kulisy s oblohou či stropními klenbami). K obsluze prospektů a opony sloužilo množství dřevěných rumpálů. Horní sufity i postranní kulisy byly opatřeny kovovými očky, do kterých se zavěšovaly lampičky, které sloužily k osvětlování. Přední okraj jeviště byl lemován osvětlovací rampou.²⁶

Jeviště je vybavené velkým množstvím propadel a čtyřmi. Také bylo možné odklopit jevištní desky a prostor využít pro znázornění mořské hladiny.²⁷ Z oblíbených „létacích strojů“, na nichž se spouštěli na jeviště nebešťané a kouzelnice, zbyly jen dvě hrubé sedačky s masivními kovovými kruhy pro zavěšovací lana.²⁸

Z akustických zařízení to byly dva stroje na akustické efekty: hřmění a vítr. Byl to jednak jednoduchý čtverhranný buben s dvojitou paličkou na víření, jednak úzká prkenná šachta po levé straně jevištního portálu, v níž zvuk hřmění vyluzovaly vhozené kamenné koule, narážející při dopadu do stěn. Zvukového efektu padajícího deště bylo docilováno tzv.

²³ BARTUŠEK, Antonín. *Zámecká a školní divadla v českých zemích*. 1. vydání. České Budějovice, 2010, str. 226-7.

²⁴ HILMERA, Jan. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. In: *Zprávy památkové péče*, 18, 1958, str. 93.

²⁵ Tamtéž, str. 89.

²⁶ HILMERA, Jiří. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově s úvodem o stavební historie krumlovského zámku*. In: PTÁČKOVÁ, Věra a kol. *Barokní divadlo na zámku v Českém Krumlově*, Divadelní ústav: Praha, 1993, str. 3.

²⁷ *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. Text umělecko-historické oddělení KSSPPOP, České Budějovice 1980, nečíslováno.

²⁸ HILMERA, Jan. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. In: *Zprávy památkové péče*, 18, 1958, str. 84.

prškou - otáčecím plechovým bubnem na levé galerii nad jevištěm, v němž byl přesypán písek.²⁹

Celkově se do dnešní doby v divadle zachovalo 13 základních scénických obrazů (11 prospektů, 40 sufit, 150 kulis), 540 kostýmů a oděvních doplňků, 100 kusů divadelních rekvizit, 50 efektových strojů a více než 200 kusů původních osvětlovacích těles.³⁰

3. Průběh rekonstrukce

Počátky rekonstrukce divadla můžeme datovat do roku 1956, kdy bylo pořízeno nové zaměření a podrobné plány. Jednalo se 3 půdorysy v různých úrovních, podélný a příčný řez, nákresy různých technických detailů. Zároveň začal probíhat podrobnější průzkum stavu budovy a byla pořizována fotodokumentace.³¹ Přesto i nadále bylo divadlo používáno jak v návštěvnickém provozu, tak pro konání divadelních festivalů. Obnova divadelního provozu znamenala nesmírnou zátěž, neboť ne vždy si divadelníci uvědomovali jedinečnost této památky a nechovali se k vybavení s dostatečnou pokorou a ohleduplností, v inscenacích byly užívány původní kulisy, kostýmy i rekvizity. Používáním velice trpěly zejména prospekty a opona, docházelo k lámání plátna, otěrům malby bočních kulis i stojek. S veškerým vybavením se zacházelo jako s běžnými rekvizitami, bez zřetele k jejich historické hodnotě a významu. Zadní prospekty byly ukládány svinuté, boční kulisy byly různě naskládány. Bohužel byly uloženy v místech, kudy do budovy divadla vlivem poškození střechy zatékala voda.³²

Rekonstrukce divadla probíhala v několika etapách. Od roku 1961 probíhalo restaurování dekorací, avšak po jeho ukončení byly dekorace uloženy na nevhodném místě, takže znovu docházelo k jejich poškození. Následně proběhly expertizy, které měly určit nejvhodnější postup obnovy (např. hledání příčin nadměrné vlhkosti, průzkum poškození

²⁹ BARTUŠEK, Antonín. *Zámecká a školní divadla v českých zemích*. 1. vydání. České Budějovice, 2010, str. 225.

³⁰ Archiv NPU, ÚOP v Českých Budějovicích. Sign. PD 3000 Obnova a restaurování komplexu zámeckého barokního divadla v Českém Krumlově (1997), Shrnutí hlavních údajů o rozsahu a cílech projektu, nečíslováno.

³¹ srov. HILMERA, Jan. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. In: *Zprávy památkové péče*, 18, 1958, str. 71.

³² Archiv NPÚ, ÚOP v Českých Budějovicích. Sign. PD 1172 Postup prací na rekonstrukci zámeckého divadla (1972), Postup prací na rekonstrukci zámeckého barokního divadla v Českém Krumlově, SÚRPMO Praha. Textová část, str. 130.

dřevokazným hmyzem a jeho zastavení, způsoby zajištění zlepšení vnitroklimatických podmínek), a v roce 1971 vznikl první projekt rekonstrukce. Prvním dílčím úkolem bylo realizování vysoušecího kanálu, který byl zbudován podél obvodových zdí divadla a zlepšil podmínky uvnitř budovy.³³

Ještě před zahájením samotného zásahu do budovy bylo potřeba vyřešit otázku budoucího využívání divadla, neboť ta měla zásadní vliv na způsob restaurování a obnovy divadla. Zde se nabízela dvě řešení, obě ve svém důsledku extrémní. Prvním bylo konzervování divadla pro muzeální provoz, druhým obnova pro pravidelný divadelní provoz. Další možností pak byl kompromis mezi oběma předcházejícími řešeními: konzervování divadla a jeho zapojení do návštěvnického režimu areálu hradu a zámku a možnost, byť velmi omezená, příležitostného divadelního provozu.³⁴ Celá tato problematika úzce souvisí s otázkou autentické hodnoty divadla a jeho budoucího užívání, které si tehdy památkáři museli položit. Je to „pouze“ sál s dekoracemi na jevišti a v zákulisí, nebo celek obsahující i barokní techniku, která zahrnuje i výměnu dekorací a osvětlovací či jevištní efekty? Neztratí se tím, že se divadlo stane muzeem, jeho účel, genius loci celého místa, nestane se jen mrtvým objektem bez srdce? Ani z dnešního pohledu filozofie památkové péče neexistuje na tuto správná odpověď, jen škála názorů.

Jako první se začaly už v 60. letech restaurovat poničené dekorace, u nich bylo zahájení prací nejjednodušší. Byly demontovány ztužující latě a dekorace byly zpevněny podlepením po celé jejich ploše. Tím bylo zabráněno jejich zničení potrháním, ale zároveň bylo naprosto znemožněno jejich další použití. Po podlepení už není možné je zvedat a navinovat původní mechanikou. Proto bylo nutné revidovat podkladové studie i celou projektovou dokumentaci. Hlavním cílem se stala ne dokonalá rekonstrukce, ale ohleduplná restaurace divadla, které se mělo stát funkčním exponátem. Zničené a poškozené prvky měly být během ní nahrazovány kopiemi, které by umožnily divadelní provoz, byť regulovaný a za nejprísnějších omezení s ohledem na jedinečnost této památky. Týkalo se to především jevištních dekorací, od kterých musely být pořizovány kopie, se kterými by bylo možné na

³³ GIRSA, Václav, JERIE, Pavel. *K obnově zámeckého divadla v Českém Krumlově*. In: Zprávy památkové péče, 60, 2000, str. 87.

³⁴ GIRSA, Václav. *Rekonstrukce zámeckého divadla v Českém Krumlově*. In: PTÁČKOVÁ, Věra a kol. *Barokní divadlo na zámku v Českém Krumlově*, Divadelní ústav: Praha, 1993, str. 56.

jevišti manipulovat původním způsobem. Pro originální kusy mělo být nalezeno či vytvořeno vhodné místo k uložení.³⁵

Po doplnění dalších průzkumů během 70. let byl v roce 1979 zpracován nový projekt rekonstrukce vlastní budovy divadla, který řešil stavebně technickou problematiku, restaurování interiérů, obnovu vnitřního vybavení a rekonstrukce inženýrských sítí.³⁶ První část stavebních prací byla realizována v letech 1980-1984. Pod podlahou a podél vnitřních obvodových stěn a pod podlahou jeviště byly vybudovány vysoušecí kanálky, které vedly k odstranění vzlínající vlhkosti zdí. Kanálky byly napojeny do starých komínových těles, což napomohlo cirkulaci vzduchu. (Na rozdíl od použití klimatizačního zařízení, které bylo navrhováno v první dokumentaci, se jedná o ohleduplnější řešení, které nevyžadovalo stavební zásahy do památky.) Pod podlahu bylo instalováno elektrické podlahové vytápění, které umožnilo vhodné temperování interiérů (v létě +16° C, v zimě +4° C, 55% relativní vlhkosti). Vzhledem k poškození podlah dřevomorkou byla pro nové osazení podlahy vybrána podlahová krytina z cihel.³⁷ V tomto případě praktičnost zvítězila nad autenticitou. Střecha divadla byla nově pokryta šindelem a dřevěná konstrukce krovu byla ošetřena proti poškození dřevomorkou i dřevokazným hmyzem.³⁸

Práce se však v 80. letech zastavily, oprava interiérů nebyla dokončena a restaurování divadelních mechanismů nebylo zahájeno. Pokračovalo pouze restaurování maleb v některých částech divadla (knížecí lóže, balkóny, část stěn a strop hlediště) a restaurování kostýmů. Bohužel kostýmy byly po restaurování uloženy na nevhodném místě, takže docházelo k jejich opětovnému poškození.³⁹

Prostor pro uložení originálních dekorací i rozsáhlého fondu kostýmů přinesla teprve rekonstrukce tzv. Renesančního domu, který je v těsném sousedství divadla. Mezi lety 1994-1997 byl přebudován tak, aby zcela vyhovoval potřebám uložení všech rozmanitých druhů fondů.⁴⁰ Kulisy, rekvizity a kostýmy zde mají vhodné podmínky nejen pro uložení, ale

³⁵ *Tamtéž*, str. 56.

³⁶ GIRSA, Václav, JERIE, Pavel. *K obnově zámeckého divadla v Českém Krumlově*. In: *Zprávy památkové péče*, 60, 2000, str. 87.

³⁷ *Tamtéž*, str. 89.

³⁸ *Tamtéž*, str. 89.

³⁹ *Tamtéž*, str. 89.

⁴⁰ Rekonstrukce vyvolala debatu mezi památkáři a má řadu zastánců i odpůrců. Na jedné straně bylo nutné vybudovat pro vybavení divadla vhodné zázemí, které mělo být přizpůsobeno vhodnému uložení rekvizit a kostýmů. Na straně druhé rekonstrukce znamenala výrazný zásah do historické konstrukce

také pro případné restaurování či badatelskou činnost. Restaurování renesančního domu a vytvoření badatelům přístupného depozitáře je samo o sobě významnou expozicí zaměřenou na vybavení barokního divadla i ukázkou moderních cest památkové péče.⁴¹

Restaurátorské práce se znovu rozeběhly až po roce 1991. Nová etapa prací se musela vyrovnat nejen s novými problémy (jedním z nich bylo i negativní dopad dříve užitých chemikálií), ale především s obnovou jevištních mechanismů.⁴² Technické prvky se dochovaly bez výraznějšího poškození, ale problémem byla jejich identifikace. Část zařízení byla odstraněná z jeviště, lanové ovládání i některé rumpály samotné byly demontovány.⁴³ Identifikace a obnova těchto prvků probíhala ve spolupráci se zahraničními odborníky, kteří se touto problematikou zabývají pro divadelní budovy v Drottningholmu a Gripsholmu ve Švédsku. Díky tomu bylo možné srovnat nejen obnovu technických zařízení, ale také možnosti provozu a prezentace.

Bylo nutné také rekonstruovat a nově vyřešit způsob osvětlení scény i hlediště. V hledišti byly osazeny kopie nástěnných luceren, které byly navrženy podle dochovaných torz originálů. Byla obnovena vysouvací světelná rampa na hraně proscénia a systém závěsných latí, které osvětlovaly boční kulisy a byly umístěné na zadní část jejich rámu. Vzhledem k bezpečnostnímu režimu nebylo možné využít jako světelný zdroj voskové svíce. Už při navrhování nových osvětlovacích zařízení se počítalo s jejich elektrifikací. Tam, kde nebylo možné elektrifikovat torza původních osvětlovacích ramp a rámu, byly vyrobeny kopie, které se uplatňují na jevišti, a originály byly umístěny do prostor depozitářů zámeckého divadla v renesančním domě. V osvětlovacích zařízeních jsou speciální světelné

renesančního domu úpravou střechy a krovu a vytvoření ahistorického prostoru. Viz. HOLEČEK, Josef. *Rekonstrukce renesančního domu. Recenzuje Josef Holčěk*. In: *Architekt* 8, 2000, str. 17-18.

⁴¹ SLAVKO, Pavel. *Dvacet let obnovy zámeckého divadla na Státním hradu a zámku Český Krumlov*. In: MUSILOVÁ, Jana (ed.). *The World of Baroque Theatre: a compilation of essays from the Český Krumlov conferences 2002, 2003 / Svět barokního divadla: sborník přednášek z konferencí v Českém Krumlově 2002, 2003*. 1. vydání. Český Krumlov: Foundation of the Baroque Theatre at the Castle in Český Krumlov, 2003, str. 224.

⁴² GIRSA, Václav, JERIE, Pavel. *K obnově zámeckého divadla v Českém Krumlově*. In: *Zprávy památkové péče*, 60, 2000, str. 90-91.

⁴³ GIRSA, Václav, HANZL, Miloslav, *Rekonstrukce zámeckého divadla v Českém Krumlově*. In: *Architekt* 8, 1999, str. 19.

zdroje, jejichž parametry přesně odpovídání intenzitě a tónu barvy světla voskových svíček, aby bylo dosaženo co největší autenticity a atmosféry.⁴⁴

Během dokončovacích prací bylo obnoveno i čalounění některých lavic, které se z velké části zachovalo a bylo pouze doplněno. Poslední poškozenou částí, která bylo třeba upravit, byl prostor orchestřiště. Během provozu divadla v roce 1966 byly zničeny nejen notové pulty hudebníků, ale také dřevěné ohrazení celého prostoru. Pro obnovu orchestřiště byly využity nejen pozůstatky a stopy v této části budovy, ale také fotografie z doby provozu divadla v 60. letech. V zámeckých depozitářích byl objeven a identifikován jeden ze ztracených notových pultů, podle kterého byly vyrobeny a doplněny nové.⁴⁵

Po celou dobu rekonstrukce zámeckého divadla byla také pořizována evidence a dokumentace všech jeho součástí. V letech 1997-2000 byla pořízená nová databáze evidence, která je průběžně doplňována a zahrnuje nejen předmětné, ale i písemné a ikonografické materiály.⁴⁶

4. Oživení genia loci

Už od počátku rekonstrukce divadla se nad celým projektem vznášela otázka budoucího využití a účelu rekonstrukce. Již od 70. let bylo rozhodnuto, že divadlo nezůstane jen muzeální expozicí, ale že zde bude umožněn i divadelní provoz. Divadlo nezůstalo jen vyprázdňenou schránkou bez obsahu, ale plní (byť v omezené míře a za přísně stanovených podmínek a dozoru památkářů) svou původní funkci i v současné době. Je však nutné (a ze strany památkářů stále zdůrazňované) přistupovat k němu s úctou a pokorou.

V roce 1992 byla založena Nadace barokního divadla zámku Český Krumlov. Jejím úkolem a stanoveným cílem je poskytování podpory (finanční či ve formě záštity) projektům, které se věnují obnově, rekonstrukci a propagaci zámeckého divadla v Českém Krumlově,

⁴⁴ Tamtéž, str. 19.

⁴⁵ GIRSA, Václav, JERIE, Pavel. *K obnově zámeckého divadla v Českém Krumlově*. In: Zprávy památkové péče, 60, 2000, str. 93-94.

⁴⁶ SLAVKO, Pavel. *Dvacet let obnovy zámeckého divadla na Státním hradu a zámku Český Krumlov*. In: MUSILOVÁ, Jana (ed.). *The World of Baroque Theatre: a compilation of essays from the Český Krumlov conferences 2002, 2003 / Svět barokního divadla: sborník přednášek z konferencí v Českém Krumlově 2002, 2003*. 1. vydání. Český Krumlov: Foundation of the Baroque Theatre at the Castle in Český Krumlov, 2003, str. 225.

hradního a zámeckého areálu i celého regionu.⁴⁷ Od roku 2000 vypisuje Nadace grantové projekty na podporu odborné i badatelské činnosti.

Od roku 2002 Nadace pořádá pravidelně odbornou konferenci Svět barokního divadla. Zaměřuje se nejen na divadlo v Krumlově, ale obecně na barokní divadlo a divadelnost z mezioborového hlediska (tématy jsou například teorie a praxe jeho původního způsobu inscenování, otázky dekorací, osvětlení, problematika tvorby kostýmů, moderní trendy v restaurování, barokní divadla jinde v Evropě a ve světě, ostatní součásti barokní divadelní kultury - opera, taneční slavnosti a další). Pravidelně vycházejí pod hlavičkou Nadace také sborníky z těchto konferencí.⁴⁸

Součástí těchto setkání odborníků jsou také experimentální barokní představení. Během nich je divadlo maximálně zatíženo: 150 míst je v hledišti, 75 účinkujících (25 hudebníků v orchestřišti, 10 zpěváků a sboristů, 35 členů obsluhy mašinerie, 5 kostymérů).⁴⁹ Zároveň jsou pro teoretiky možností v praxi aplikovat a ověřovat poznatky z oblasti barokního inscenování.

Od roku 2008 se v Českém Krumlově pravidelně koná také festival barokních umění, pro který divadlo poskytuje prostor zahrad a divadla pro velmi omezený počet představení (2-3). Dosud byly během něj provedeny produkce barokních oper: Antonio Vivaldi: Agrippa (2008), Nicolo Antonio Porpona: Smrt Herkulova (2009), Johann Adolf Hasse: Tito Vespasiano (2010), Antonia Vivaldi: Spojení Míru s Martem (2011), Johann Adolf Hasse: Aeneas v Cháonii (2012), Nicolo Antonio Porpona: Siface (2013), Johann Adolf Hasse: L'ipermesta (2014). Pro většinu z nich se jednalo o novodobé premiéry. Partitura Vivaldiho opery Agrippa byla objevena v Řezně v roce 2008 a rekonstruována českým muzikologem Ondřejem Mackem. Znovu se po téměř třech staletích dočkala uvedení v Praze a právě v Krumlově. Podobně tomu bylo i v případě opery Siface Nicolo Porpony, jejíž libreto Ondřej Macek přivezl z Londýna a notový zápis z archivu v Bruselu.

⁴⁷ Statut Nadace barokního divadla zámku Český Krumlov [online]. [cit. 15. 04. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_nbdsta.xml>.

⁴⁸ Dosud byly publikovány tři sborníky s příspěvky z konferencí, I. díl zahrnoval příspěvky z období 2002-3, II. díl z období 2004-6 a III. díl z období 2007-9, viz seznam literatury.

⁴⁹ SLAVKO, Pavel. *Dvacet let obnovy zámeckého divadla na Státním hradu a zámku Český Krumlov*. In: MUSILOVÁ, Jana (ed.). *The World of Baroque Theatre: a compilation of essays from the Český Krumlov conferences 2002, 2003 / Svět barokního divadla: sborník přednášek z konferencí v Českém Krumlově 2002, 2003*. 1. vydání. Český Krumlov: Foundation of the Baroque Theatre at the Castle in Český Krumlov, 2003, str. 227.

Festival zcela v duchu barokní rozmanitosti a teatrality zahrnuje také koncerty, zahradní slavnosti, iluminace a ohňostroje. Jeho úspěch a zájem odborníků i veřejnosti dokazuje už jen rychlost, s jakou jsou vstupenky každý rok beznadějně vyprodané už půl roku předem.

V oblasti inscenování barokních oper je krumlovské divadlo tím nejvhodnějším prostorem. Otázkou je, zda divadlo dříve či později nenarazí na své limity. Barokní repertoár není nekonečný a v budoucnu bude vyčerpán. (Navzdory výjimečným objevům v archivech, jakým byla Vivaldiho opera Agrippa či Porponova opera Siface.) Pro novější dramata je barokní prostředí omezující nejen kvůli celkovému stylu prostředí, ale i kvůli osvětlení či iluzivnímu perspektivnímu zkruslení, které brání hercům v pohybu v prostoru celého jeviště.

Další otevřenou otázkou také zůstává, do jaké míry nám dnes barokní divadlo dokáže poskytnout autentický zážitek a do jaké míry je narušen dobou, ve které žijeme a která formuje náš svět jinak, než jak tomu bylo u diváků před dvěma či třemi staletími. Barokní člověk vnímal divadlo odlišně i s ohledem na své zkušenosti, vidění světa a znalosti, které mohl mít. Domnívám se, že je proto velmi důležité si při studiu barokního divadla uvědomovat, že se mu můžeme přiblížit, ale nikdy ho přes propast staletí nemůžeme opravdově prožít a zcela ho pochopit.

Velmi přesně rozdíl barokního a dnešního vnímání vystihl Vladimír Adamczyk ve svém příspěvku na jedné z prvních konferencí, která se konala v 90. letech a byla věnována krumlovskému divadlu. *„Musíme si uvědomit, že historická barokní scéna ve svém jasném prostorovém uspořádání a členění musela mít poměrně přesně vymezené plochy a objemy světla. Jenom prostý fakt, že herec stojící uprostřed jeviště (pokud to ještě dovolilo perspektivní zkruslení) byl vlastně relativně mnohem méně osvětlen než herci v popředí nebo na bocích, nám prozrazuje danost aranžování jednotlivých výstupů i limity, které omezovaly tehdejšího inscenátora, nebo přímo vyžadovaly určité aranžmá. Přesto omezené technické prostředky rozšiřují prostor pro divákovu fantazii, neboť mnohé pouze napoví a ponechávají prostor pro dotvoření účinku v divákově nitru. Vnitřní pocitový rozsah vytvořený nápovědí na divadle mnohdy předčí efekt dokonalých filmových triků.*

Jde tedy o úhel pohledu, o to, chci-li vytvořit co nejvěrnější kopii skutečnosti nebo nabídnout říši jiných vjemů a zákonů. Naše současnost diváka spíše šokuje obrazem tak dokonalým, že zcela nahradí skutečnost, zatímco pro diváka sedmnáctého století znamenal příběh za rampou nový, umělý svět, kde je možné všechno, neboť v pološeru při rozostřeném

vidění nabývala kouzla a efekty nových psychických dimenzí. Tušený pohyb, předpokládaná změna mimiky nebo naopak nehybnost masky v mihotavém světle rozšiřuje divákův psychoprostor a nabízí mnohem bohatší zážitek a ponechává prostor pro jeho osobní výklad.“

50

5. Závěr

Zámecké divadlo v Českém Krumlově zaujímá svým významem pro dějiny divadla přední místo nejen v dějinách barokního divadla v českých zemích, ale i celosvětově. O tom ostatně svědčí i zařazení celého areálu zámku na seznam světového dědictví UNESCO v roce 1992.⁵¹ Právě svému mimořádnému významu vděčí budova za to, že během posledního půlstoletí nebyla navzdory špatnému stavu ponechána svému osudu, ale že jejímu restaurování byla vždy věnována pozornost a budovu i vybavení se podařilo zachránit relativně včas.

Rekonstrukce divadla byla památkáři vždy považována za specifický případ a jako k takové k ní bylo přistupováno. Už samotný typ historického divadla v sobě váže jako budova požadavek k jeho využití, který si uvědomovali i historici a přizvali už od počátečních příprav rekonstrukce ke spolupráci odborníky z oblasti historie divadla a scénografie. Památkáři, stejně jako divadelníci, chápali a chápou budovu a její obnovený provoz nejen v jejím historickém, ale i kulturním a didaktickém významu. V tomto ohledu byla rekonstrukce příkladnou ukázkou mezioborové spolupráce, ve které se přihlíželo nejen k požadavkům památkové péče, ale zohlednil se i pohled scénografický, teatrologický a didaktický. Zatímco první část rekonstrukce (např. podlepení kulis) lze z dnešního pohledu považovat za značně diskutabilní, její pokračování v obdobích od 70., ale především od 90. se úspěšně vyrovnalo s dílčími problémy a předznamenalo současné trendy památkové péče, které autenticitu a maximální možné zachování památek prosazují. Spornou otázkou i nadále zůstává vhodnost vybudování depozitáře pro divadlo v tzv. renesančním domě, který byl sice

⁵⁰ ADAMCZYK, Vladimír. *Otázky autentického prožitku v historických prostorách barokního divadla*. In: PTÁČKOVÁ, Věra a kol. *Barokní divadlo na zámku v Českém Krumlově*. Divadelní ústav: Praha, 1993, str. 28.

⁵¹ Seznam památek na oficiálních stránkách UNESCO [online]. [cit. 15. 04. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/617>>.

dokonale přizpůsoben pro uložení kulis a kostýmů a slouží jako zázemí divadla, ale zároveň byla přestavbou narušena jeho autenticita a historická hodnota.

Posun v ochraně divadla je zřejmý především ve srovnání s 60. léty, kdy pravidelný divadelní povoz dostal jednoznačně přednost před památkovou hodnou. Tato situace už nastat nemůže. Krumlovské divadlo je v současnosti v oblasti ochrany a citlivého restaurování na vyšší úrovni než divadlo v Drottningholmu, při jehož obnově se více akcentovalo oživení autentických produkcí a v němž novodobé stavební zásahy (vlození bezpečnostní želené opony, zmodernizování ovládání jevištní techniky pomocí elektromotorů) výrazně narušily autenticitu památky.⁵² Zahájení mezinárodní spolupráce v 90. letech ukázala další cesty směřování a ochrany této jedinečné budovy a umožnila její zapojení do spolupráce napříč hranicemi Evropy.

Uznání si zaslouží také Nadace barokního divadla v Českém Krumlově, založená v roce 1992, která už od svého vzniku reagovala na zájem badatelů a podporovala jej. Své cíle, kterými je nejen podpora obnovy areálu divadla, ale také zachovávání genia loci celého místa, pořádání odborných akcí i divadelních festivalů, které se nesou v duchu barokních divadelních tradic a postupů, úspěšně plní.

Jediné, v čem si instituce, které se věnují obnově divadla, zaslouží výtku, je chybějící monografie (ať již z pera jednoho autora, nebo i kolektivní), která by přehledně zpracovala historii a význam divadla nejen od doby jeho vzniku, ale i během celého procesu obnovy. Sborníky z několika ročníků konferencí sice přinášejí široké spektrum pohledů a přístupů k tématu barokní divadelní kultury, ale chybí jim ucelený a jednotící pohled. Díky monografii by informace o celém tomto jedinečném projektu mohly proniknout i k širší veřejnosti a popularizovat divadlo i mimo úzký okruh specializovaných badatelů.

⁵² GIRSA, Václav, JERIE, Pavel. *K obnově zámeckého divadla v Českém Krumlově*. In: Zprávy památkové péče, 60, 2000, str. 94.

6. Seznam pramenů a literatury

Prameny

Archiv Národního památkového ústavu, Územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích:

Sign. PD 187 Zámecké divadlo, uložení barokních dekorací (1970)

Sign. PD 1172 Postup prací na rekonstrukci zámeckého divadla (1972)

Sign. PD 2033 Rekonstrukce divadla na zámku v Českém Krumlově, komplexní projektová dokumentace (1979)

Sign. PD 2225 Rekonstrukční projekt jeviště zámeckého barokního divadla státního zámku v českém Krumlově (1979)

Sign. PD 2931 Zámecké barokní divadlo-rekonstrukce (1997)

Sign. PD 3000 Obnova a restaurování komplexu zámeckého barokního divadla v Českém Krumlově (1997)

Literatura

- BARTUŠEK, Antonín. *Zámecká a školní divadla v českých zemích*. 1. vydání. České Budějovice, 2010.
- BLÁHA, Jiří, SLAVKO, Pavel, (eds.). *The World of Baroque Theatre: a compilation of essays from the Český Krumlov conferences 2007, 2008 and 2009*. 1. vydání. Český Krumlov: Společnost přátel Českého Krumlova, 2010.
- CICHROVÁ, Kateřina, CREMONA, Vicki Ann, NOVÁKOVÁ, Lenka. *Leckteří národové: Schwarzenberská sbírka kostýmních miniatur na zámku Český Krumlov / Plusieurs nations: the Schwarzenberg Collection of Costume Miniatures in Český Krumlov Castle*. 1. vydání. České Budějovice: Národní památkový ústav, ÚOP v Českých Budějovicích, 2011.
- ČERNÝ, František, ed. *Dějiny českého divadla. I. díl. Od počátků do sklonku osmnáctého století*. 1. Vydání. Praha: Academia, 1968.
- GIRSA, Václav, JERIE, Pavel. *K obnově zámeckého divadla v Českém Krumlově*. In: Zprávy památkové péče, 60, 2000, str. 87-94.

- GIRSA, Václav, HANZL, Miloslav. *Rekonstrukce zámeckého divadla v Českém Krumlově*. In: *Architekt*, 8, 1999, str. 17-22.
- GIRSA, Václav, HANZL, Miloslav. *Depozitář zámeckého divadla v Českém Krumlově*. In: *Architekt*, 8, 2000, str. 14-16.
- HILMERA, Jan. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. In: *Zprávy památkové péče*, 18, 1958, str. 71-95.
- HOLEČEK, Josef. *Rekonstrukce renesančního domu. Recenzuje Josef Holeček*. In: *Architekt*, 8, 2000, str. 17-18.
- JAKUBCOVÁ, Alena a kol. *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. Století. Osobnosti a díla*. 1. vydání. Divadelní ústav-Academia: Praha, 2007.
- MUCHKA, Ivan. *Restaurování a prezentace. Rekonstrukci krumlovského divadla recenzuje Ivan Muchka*. In: *Architekt*, 8, 1999, str. 22.
- MUSILOVÁ, Jana (ed.). *The World of Baroque Theatre: a compilation of essays from the Český Krumlov conferences 2002, 2003 / Svět barokního divadla: sborník přednášek z konferencí v Českém Krumlově 2002, 2003*. 1. vydání. Český Krumlov: Foundation of the Baroque Theatre at the Castle in Český Krumlov, 2003.
- PÖMERL, Jan. *Zámecká divadla v Čechách a na Moravě*. In: *Divadelní revue*, 4, 1992, str. 3–17.
- PTÁČKOVÁ, Věra a kol. *Barokní divadlo na zámku v Českém Krumlově*. 1. vydání. Divadelní ústav: Praha, 1993.
- RUDINOVÁ, Bärbel. *Knížecí dvorské divadlo Eggenbergů v Českém Krumlově (1676-1691)*. In: *Divadelní revue*, 2, 1997, str. 12-20.
- SLAVKO, Pavel, FLAŠKOVÁ, Zdena. *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. 3. Vydání. Český Krumlov, 1999.
- SLAVKO, Pavel, SRBOVÁ, Hana, (eds.). *The World of Baroque Theatre: a compilation of essays from the Český Krumlov conferences 2004, 2005, 2006 /Svět barokního divadla: sborník přednášek z konferencí v Českém Krumlově 2004, 2005, 2006*. 1. Vydání. Český Krumlov: Společnost přátel Českého Krumlova, 2007.

- *Zámecké divadlo v Českém Krumlově*. Text umělecko-historické oddělení KSSPPOP, České Budějovice, 1980.
- ZATLOUKAL, Jiří. *Divadlo za Schwarzenbergů (Zámecké divadlo v Českém Krumlově v 19. Století)*. In: *Divadelní revue*, 4, 1997, str. 19-29.
- ZÁLOHA, Jiří, *Divadlo eggenberské a schwarzenberské*. In: *Architekt*, 8, 1999, str. 21.

Další zdroje:

- Oficiální stránky UNESCO. [online]. [cit. 15. 04. 2014]. Dostupné na www: <<http://whc.unesco.org/en/list/617>>.
- Oficiální stránky Nadace barokního divadla zámku Český Krumlov [online]. [cit. 15. 04. 2014]. Dostupné na www: <http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_nadace.xml>.